

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Кафедра міжнародних відносин та журналістики

Рада молодих учених

ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»

Національний університет «Чернігівська політехніка»

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Всеукраїнська науково-практична
Інтернет-конференція
молодих учених та студентів**

м. Київ, Україна, 1 грудня 2021 р.

Київ

2021

Annotation. Aspects of the impact of information culture and its components on society as a whole and individuals are considered. The directions of influence of information culture on a society at the present stage are revealed.

Keywords: information culture, consumer of information, society.

КОБИЛКО С.О.

студентка 4 курсу, спеціальність «Журналістика»,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

KobylkoSO@krok.edu.ua

МОМОТ Н.М.

к.ф.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ORCID: 0000-0002-1054-4517

NeMo-web@ukr.net

ЛІТЕРАТУРНІ ВИДАННЯ УКРАЇНИ: ТЕМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Анотація. У статті зроблено аналіз літературно-мистецької періодики, розкрито окремі аспекти функціонування українських онлайн-медіа. Зроблено огляд літературних часописів, їх тематики та проблематики. Проаналізовано жанровий контент.

Ключові слова: літературно-мистецька періодика, онлайн-медіа, контент, масові комунікації, громадсько-політичні журнали.

Постановка проблеми. Важливою частиною національного медіа-простору є друковані та онлайн-літературно-мистецькі журнали. Вони аналізують і розмірковують про поточні зміни у суспільно-культурному житті на своїх сторінках і водночас конкретизують їх, об'єднують групу інтелектуалів, формують критичний дискурс, знаходять нові форми вираження, викликають зміни у сфері масової комунікації. О. Іванова зазначила: «Характеристикою літературно-мистецьких журналів є інституціоналізація суспільства. Вони є самостійними учасниками простору соціальної комунікації з літературою, організовуючи, санкціонуючи та забезпечуючи їх виконання» [4, с. 173]. Поява революційних, концептуально нових видань спричинила зміни та оголосила новий етап в історії галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу літературно-мистецької періодики України кінця ХХ – початку ХХІ століття присвячені роботи О. Іванової, Л. Василик, В. Шейко, О. Левицької, Л. Костецької. Жанровий контент літературно-художніх часописів детально розглядала Л. Монич. Окремі аспекти функціонування українських онлайн-медіа про літературу та книговидання вивчали І. Капраль, О. Скібан, Є. Нестерович. До сьогодні залишаються актуальними праці В. Брюховецького, І. Михайлина, М. Наєнка, Р. Гром'яка, В. Здоровеги, які серед інших аспектів літературної критики досліджували також питання її взаємозв'язку з журналістикою та публіцистикою. Не менший інтерес для наукових розвідок становлять дискусійні статті літературних критиків, засновників і видавців досліджуваних видань. Зокрема, це виступи Г. Гусейнова, О. Апалькова, М. Стріхи, В. Єшкілева, Р. Семківа, О. Микитенка, які в різні періоди

порушували проблеми функціонування літературно-художніх часописів, готували оглядові статті, аналізували стан критичної думки на сторінках періодичних видань.

Формулювання мети статті. Мета статті – дати загальну характеристику історичного поступу літературно-художніх видань України 1990–2020 років, визначити основні тенденції та потенціал розвитку подібних періодичних видань в умовах сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Літературно-художні журнали різних періодів відображають культурне життя цієї країни. Як слушно зазначив Л. Василик: «У ХХ ст. літературно-художні газети спочатку перебували в умовах «культурної блокади», а потім – у посттоталітарний період вони відображали стан української культури і стали великим досягненням журналістики» [1, с. 22]. Незалежна Україна «успадкувала» значну кількість радянських митців, літературних видань. У 1990 році продовжили виходити «Березіль» (1956), «Вітчизна» (1933), «Всесвіт» (1925), «Дзвін» (1940), «Дніпро» (1927), «Донбас» (1923), «Київ» (1983), «Культура і життя» (1912), «Літературна Україна» (1927), «Молода Україна» (1975), «Однокласник» (1923), «Радуга» (1927), «Слово і час» (1957), «Українська культура» (1921). На сторінках одних часописів літературно-художній складник був панівним, інші – розглядали його як один із компонентів культурного життя суспільства та приділяли йому значно менше уваги. Якість і статус цих видань у колі літературознавців і критиків різнилися, однак усі вони були доступні широкому загалу.

В основному завдяки досконалій системі періодичного розповсюдження. При Національній спілці письменників України тривалий час виходить харківський літературно-художній та громадсько-політичний журнал «Березіль». За час свого існування журнал був дзеркалом слобожанської літератури. На рубежі 1980-1990-х років журнал став найпопулярнішим виданням. У «Березолі» вперше були опубліковані табуйовані твори раніше придушених митців, з'явилися твори нового покоління українських письменників.

З 2018 року після низки скандалів часопис почав виходити в Києві як позаспільчанське видання. Наразі сайт журналу не працює, а останній випущений номер датований 2019 роком. Журнал «Вітчизна» також видавався Спілкою письменників України. На початку 90-х редакція активно взялася за публікацію творів репресованих українських письменників, на сторінках часопису з'явилася низка важливих публіцистичних текстів. Здавалося, у «Вітчизни» є всі шанси відкрити друге дихання, але поступово видання втрачало свою аудиторію та вплив на літературний процес. Усе менше тут публікувалося текстів відомих сучасників. «Вітчизна» так і не змогла пристосуватися до нових вимог видавничого ринку. Останній номер журналу вийшов у 2012 році.

Варто також згадати, що в журналах «Дніпро» та «Дзвін» досі друкуються класичні та сучасні твори української літератури. Проте покоління української інтелігенції 1990-х років прагнуло нових форм і текстів і так втратило інтерес до цих видань. Сьогодні ситуація «Дніпра» та «Дзвону» неоднозначна. З одного боку, це один із найстаріших і небагатьох літературно-художніх друкованих журналів в Україні, а з іншого — вони несуттєво впливають на розвиток літературної критики. Головний редактор «Дніпра» з 1984 року залишається Володимир Луків. Редакцію «Дзвону» з 2015 року очолює письменник Юрій Коваль. Обидва часописи виходять у глянці з кольоровими ілюстраціями. Журнал іноземної літератури «Всесвіт» від початку свого заснування послідовно публікує переклади класиків і видатних сучасників світової літератури. У 90-х

роках журнал відкрив низку нових імен українському читачеві. Деякі з перекладених у той час творів лише в останні п'ять років з'явилися українською мовою у вигляді окремих книг (наприклад, «Уот» С. Бекета, «Гендерсон, повелитель дощу» С. Беллоу). З 2012 року головним редактором журналу є Дмитро Дроздовський. Редакційним консультантом досі є Олег Микитенко, який тривалий час успішно видає «Всесвіт».

Академічний журнал «Слово і час» також має давню історію. Сьогодні видання є одним із небагатьох майданчиків для дискусії та глибоких роздумів про історію, теорію літератури та літературну критику. В кожному номері є аналітичні статті на популярні теми в мистецтві слова. Проте, як журнал професійний, хоча журнал розповсюджується за передплатою, його обсяг читання все одно більший, ніж у широкого загалу. З лютого 2000 року головним редактором є Лукаш Скупейко.

Задумуючи 1989 року «Четвер», Юрій Іздрик навіть не підозрював, що часопис стане культовим, і, як зазначив письменник в одному зі своїх інтерв'ю, засновував його «не уявляючи взагалі, як робляться літературні часописи» [10]. Можливо, саме це незнання уберегло його від створення ще одного шаблонного видання. Перші роки журнал виходив самвидавом, на нього буквально «полювали» у 90-х, та й до сьогодні номери видання цінуються серед колекціонерів. Часопис зібрав довкола себе молодих талановитих письменників, імена більшості з них відомі широкому читацькому загалу України: Т. Прохасько, І. Карпа, Ю. Андрухович, В. Єшкілев, Л. Дереш, С. Андрухович та інші.

Журнал виходив з перервами в 1990-1997 та 1999-2008 роках. Останній номер вийшов 2008 року, 30-й. У зв'язку з «відкриттям нових літературних явищ наприкінці ХХ століття, виданням постмодерного літературного дискурсу та оновленням новинних концепцій» журнал має велике значення для розвитку сучасної літератури та журналістики [6, с. 37].

З початком нового тисячоліття з'являється видання, що декілька років поспіль невпинно відслідковувало зміни в літературному процесі України й давало оперативні відгуки та рецензії на більшість нових книг. Ідеться про «Книжник review: Про всі книжки і всіх письменників», створений 2000 року. Деякі критики нарікали на якість журналістських та критичних матеріалів видання. Однак швидкість реагування і різнобічність рецензованої літератури дали змогу часопису посісти чільне місце в когорті провідних літературно-художніх часописів. «Книжник review» був орієнтований насамперед на масового, нехай і культурного освіченого читача, а не на вузьке коло літературознавців і критиків. Редагував часопис Костянтин Родик.

Видання тривало до 2009 року. Однією зі значних переваг редакції є те, що вона започаткувала український рейтинг «Краща книга року», який існує й донині. У період з 2000 по 2010 роки з'явилася низка нових друкованих літературних та художніх видань: «Річ» (2000), «Форма[r]т» (2001), «Хортиця» (2001), «Потяг'76» (2002), «Неопалима купина» (2002), «Книжковий клуб плюс» (2002), «Винницький край» (2003), «Січеслав» (2004), «Музейний провулок» (2004), «ШО» (2005), «Український журнал» (2005), «Український детектив» (2006), «Золота доба» (2007), «Золота Пектораль» (2007), «Provocatio: поезія, проза, есеї» (2007), «УФО (Український фантастичний оглядач» (2007), «Містеріум» (2007), «Культиванш» (2009).

Також у 2005 році альманах «Артанія», започаткований ще 1995-го, стає журналом. У 2009-му поновлено видання «Української літературної газети» (виходила у Мюнхені у

1955–1960 роках). Поява окремих із цих видань стала поворотною подією у розвитку літературної критики та журнальних видань нового покоління. Центральноевропейський часопис «Потяг'76», спільний проєкт Ю. Андруховича та О. Бойченка, спочатку виходив як друковане періодичне видання, а згодом перейшов у мережу.

Зміст журналу складається з критиків, публіцистів, есеїв та творів письменників Центральної та Східної Європи. Журнал служить містком між Україною та Європою, демонструючи вітчизняну літературу по всьому світу, а також дає змогу українським читачам зрозуміти сучасну літературу сусідніх країн.

Тому наш історичний огляд українських літературно-мистецьких часописів за 1990-2020 рр. показує, що за цей період була значна кількість перевидань, що відображає розвиток журналістики та літературної критики. Більш детальне дослідження цих видань необхідне для формування цілісного уявлення про жанрову тематику та проблемний зміст різних типів журналів, визначення концепції створення сучасних успішних літературно-мистецьких журналів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василик Л. Є. Літературно-художні видання у контексті сучасних суспільно-культурних тенденцій. Поліграфія і видавнича справа. 2008. № 2. С. 22–28.
2. Гусейнов Г. Дж. «Склянка Часу», «Четвер», «Молода Україна» та інші забуті. Кілька зауваг до ситуації з вітчизняними літературними журналами. Літературна Україна. 2012. № 13. С. 6–7.
3. Єшкілев. В. І. URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/gk-il.htm> (дата звернення: 07.05.2020).
4. Іванова О. А. Літературно-мистецька періодика в соціально-комунікаційному просторі України початку ХХІ століття : дис. ... д-ра наук із соц. комунік. : 27.00.01 / Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2010. 462 с.
5. Капраль І. І. Електронні медіа як складова літературного процесу (на прикладі найпопулярніших сучасних українських літературних сайтів). Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Соціальні комунікації. 2015. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzck_2015_1_6 (дата звернення: 07.05.2020).
6. Левицька О. С. Літературно-художні часописи в сучасному літературному дискурсі. Поліграфія і видавнича справа. 2011. № 1. С. 33-43.

KOBILKO S.O.

LITERARY EDITIONS OF UKRAINE: TOPICS AND PROBLEMS

Abstract. The article analyzes literary and artistic periodicals, reveals some aspects of the functioning of Ukrainian online media. A review of literary journals, their topics and issues. Genre content is analyzed.

Keywords: literary and artistic periodicals, online media, content, mass communications, socio-political magazines.